

ПРИСТРІЙ ДЛЯ ТЕЛЕКОНТРОЛЮ ВОЛОГОСТІ ПОВІТРЯ

Кізім І.В., магістрант; **Жарков А.В.,** студент; **Жарков В.Я.,** доцент, к.т.н.
(Таврійська державна агротехнічна академія, м. Мелітополь, Україна)

Відомі регулятори вологості, наприклад, напівпровідниковий двопозиційний регулятор СПР-104 мають відносно велике електроспоживання в черговому режимі, що затрудняє застосування їх для групового телеконтролю [1].

Пристрій для телеконтролю вологості повітря (рис. 1) містить джерело живлення G , датчики B вологості, реагуючий орган PO , до якого входить трансформатор T , до первинної обмотки якого приєднаний конденсатор C , що утворює з нею резонансний LC-контур, а до вторинної - сигнальний орган CO .

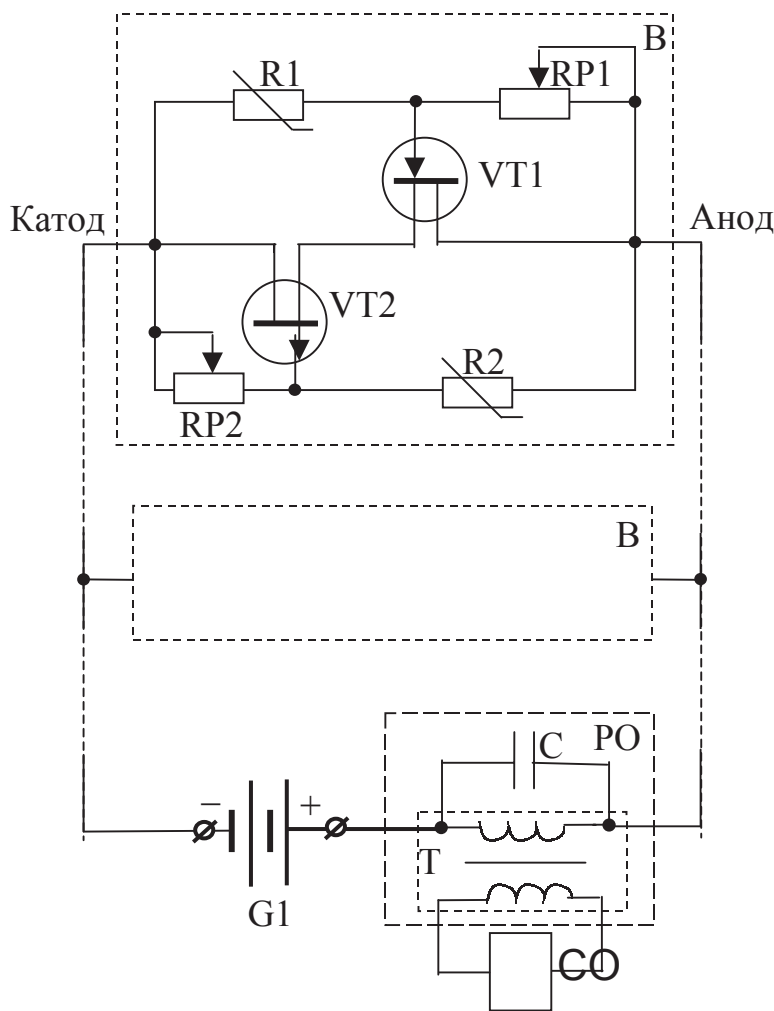

Рисунок 1 - Пристрій для телеконтролю вологості повітря

Датчик вологості B виконаний за схемою аналога лямбда-діода (АЛД) і містить комплементарну пару польових транзисторів $VT1, VT2$, витоки яких з'єднані, між затвором кожного польового транзистора і стоком із каналом протилежного типу ввімкнений гігростор R , а між затвором кожного польового транзистора і його ж стоком ввімкнений регулювальний резистор RP .

Кожен гігростор (рис.2) виконаний у вигляді двох растрових електродів 1,2 на спільній діелектричній пластині 4, зазор між якими покритий шаром чутливого матеріалу 3, опір якого суттєво залежить від вологості навколишнього повітря.

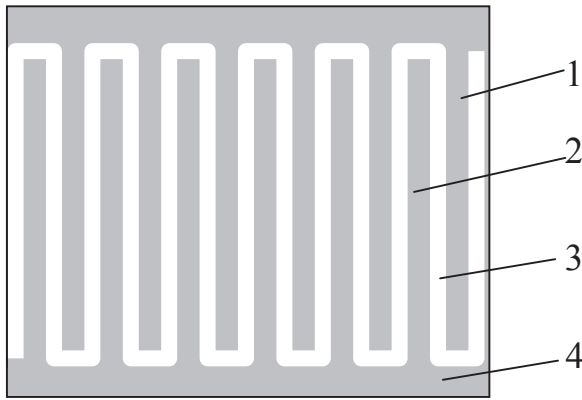

Рисунок 2 – Гігрістор: 1,2 – растрові електроди, 3 – шар чутливого до вологості матеріалу на спільній діелектричній пластині 4.

Пристрій працює за таким принципом. Із зміною вологості повітря опір чутливого матеріалу 3, а отже і опір гігрісторів R_1, R_2 змінюється. Причому із зменшенням вологості опір гігрісторів збільшується.

ВАХ АЛД (рис. 3) формується комплементарною парою польових транзисторів VT_1, VT_2 і добором величини опорів гігрісторів R_1, R_2 і регулювальних резисторів RP_1, RP_2 .

Відношення величин опорів елементів повинно задовольняти умові

$$R_{RP1}/R_1 \approx R_{RP2}/R_2.$$

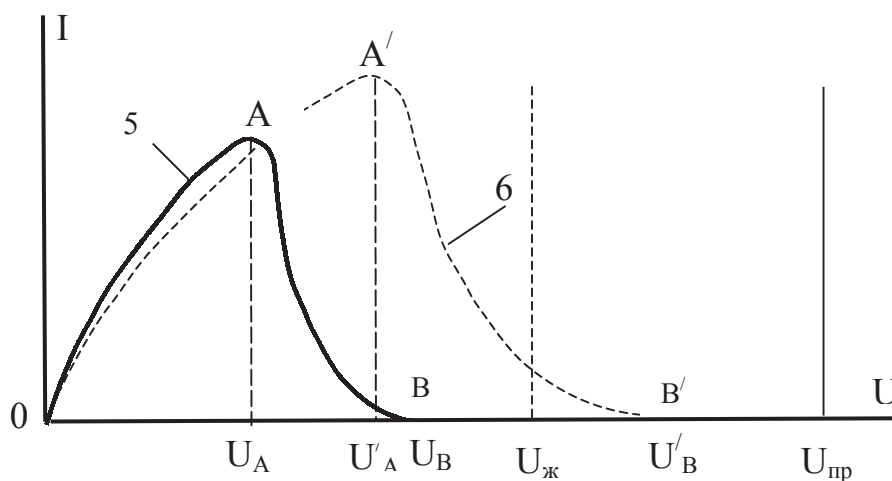

Рисунок 3 – ВАХ датчика вологості повітря на базі АЛД:

1 – при вологому повітрі, 2 – при сухому повітрі.

Чим менше це співвідношення, тим ширша основа ВАХ АЛД.

З ростом прикладеної до АЛД напруги живлення $U_ж$ позитивної полярності струм спочатку зростає, в точці А при деякій напрузі U_A він досягає максимального значення, а потім зменшується. При напрузі U_B , рівній сумі напруг польових транзисторів VT_1, VT_2 обидва транзистори закриваються і струм АЛД зменшується до мізерної величини. При подальшому збільшенні напруги АЛД залишається в закритому стані аж до її пробію $U_пр$ ($U_пр > U_ж$). Якщо величину струму обмежити кількома міліамперами, то пробій стане відновлюваним і не пошкодить польових транзисторів.

Послідовне вмикання датчиків В, виконаних за схемою АЛД, із паралельним резонансним LC- контуром утворює генератор синусоїдальних гармонійних коливань.

За нормальної вологості опір гігісторів невеликий і ВАХ АЛД займає ліве положення (на рис.3 - суцільна лінія 1). Напряга U_B характеристики 1 менша ніж напряга живлення $U_{ж}$, лямбда-діод - закритий, і генерація синусоїдальних коливань відсутня.

При зменшенні вологості повітря в будь-якій контрольованій точці опір чутливого матеріалу 1, а отже і опір гігісторів, які входять до складу відповідного датчика вологості збільшується. Тому ВАХ АЛД зміщується вправо (на рис.3 - пунктирна лінія 2). У діапазоні напруг, обмежених точками А', В', що відповідають напругам $U_{A'}$, $U_{B'}$ ($U_{B'} > U_{ж}$), АЛД відкривається, і в паралельному резонансному LC-контурі, утвореному первинною обмоткою трансформатора Т і конденсатором С, виникають синусоїдальні коливання. В результаті у вторинній обмотці трансформатора індукується електрорушійна сила, і сигнальний орган СО спрацьовує, сигналізуючи про зменшення вологості повітря до критичної величини.

Слід зазначити, що польові транзистори VT1, VT2 з каналами різного типу провідності майже симетричні, але звичайно в процесі виробництва намагаються отримати ємності між витоком і затвором менші. В результаті використання стоків в якості вихідних електродів більш бажане.

Для виготовлення гігісторів може бути використана сіталова пластина з утворенням на її поверхні методом фотолітографії зустрічно-штирьових растрових електродів з наступним покриттям утвореного зазору чутливим до вологості матеріалом.

Гігістор може бути виготовлений також із пластини фольгированого гетинаксу, шляхом витравлення зазору між зустрічно-штирьовими растровими електродами з наступним покриттям утвореного зазору чутливим до вологості матеріалом, наприклад, хлористим літієм або напівпровідниковим матеріалом - поліакрилонітрилом.

Перелік посилань

1. Електропривод і застосування електроенергії у сільському господарстві// за ред. І.І. Мартиненка; 2-ге вид. перероб. і доп. - К.: Урожай, 1983. – 304 с.

2. Пат 64206А Україна, МПК⁷ G05D22/02. Пристрій для телеконтролю вологості повітря/ Жарков В.Я., Жарков А.В., Кізім І.В.- Бюлетень Промислова власність.-2004.- №2.